

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

AYT

Nazım Türleri

ORDU-ÖDM

NAZIM TÜRLERİ

HALK ŞİİRİ

- **Âşık Tarzı Halk Şiiri:** Güzelleme, Koçaklama, Taşlama, Ağıt
- **Dinî-Tasavvufi Halk Şiiri:** İlahi, Nutuk, Şathiye, Devriye, Nefes

DİVAN ŞİİRİ

- **Tevhit**
- **Münacaat**
- **Naat**
- **Mersiye**
- **Methiye**
- **Hicviye**
- **Fahriye**

Konusuna Göre Gazeller:

- **Âşıkâne gazel**
- **Rindâne gazel**
- **Şûhâne gazel**
- **Hikemî gazel**

ÂŞIK TARZI HALK ŞİİRİ NAZIM TÜRLERİ

GÜZELLEME: Doğa ve aşk konusunun coşkuyla işlendiği halk şiiri nazım türüdür.

KOÇAKLAMA: Kahramanlık ve yiğitlik konusunun işlendiği halk şiiri nazım türüdür. Epik, destansı bir anlatımı vardır.

TAŞLAMA: Toplumun veya kişilerin aksayan yönlerinin eleştirisini işleyen halk şiiri nazım türüdür. Divan edebiyatında hicviye, Batı edebiyatında ise satirin karşılığıdır.

AĞIT: Sevilen ve tanınan bir kişinin ölümü karşısında duyulan üzüntüyü işleyen halk şiiri nazım türüdür. İslamiyet öncesi Türk şiirinde sagu, divan şiirinde de mersiye'nin karşılığıdır.

GÜZELLEME

Nasıl vafedeyim güzelim seni
Rumeli Bosna'yı değer gözlerin
Dünyaya gelmemiş eşin akranın
İzmir'i Konya'yı değer gözlerin

TAŞLAMA

Bir vakte erdi ki bizim günümüz
Yiğit belli değil mert belli değil
Herkes yarasına derman arıyor
Deva belli değil dert belli değil

KOÇAKLAMA

Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı.
Tüfek icat oldu mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır.

AĞIT

Can evimden vurdu felek neyleyim
Ben ağlarım çelik teller iniler
Ben almadım toprak aldı koynuna
Yarım diyen bülbül diller iniler

DİNÎ TASAVVUFİ HALK ŞİİRİ NAZIM TÜRLERİ

İLÂHÎ: Allah'ın varlığını, birliğini, yüceliğini dile getiren şiirlerdir. Allah aşkı işlenir.

DEVİRİYE: Devir esasını (Allah'tan gelip Allah'a dönmek) konu edinen tasavvuf şiirleridir.

ŞATHİYE: Tasavvuf konularını mizahlı bir biçimde işleyen, coşku hâlinde söylenen şiirlerdir.

NUTUK: Tarikata yeni giren birine tarikat adabını öğretmek amacıyla söylenen şiirlerdir.

NEFES: Bektaşî törenlerinde saz eşliğinde ve makamla okunması gelenek hâlini alan tasavvuf şiirleridir.

İLÂHÎ

Ben yürürüm yane yane
Aşk boyadı beni kane
Ne akilem ne divane
Gel gör beni aşk neyledi

DEVRİYE

Dokuz ay on gün batn-ı mâderde
Kudretten gözüme çekildi perde
Vaktim tamam olup ahiri yerde
Çıkıp ten donundan cihana geldim.

NUTUK

Gaflet içünden uyan
Edebsüz olma iy cân
Edebdür aslı-ı îmân
Var edeb öğren edeb

NEFES

Benim bir isteğim vardır Kerim'den
Münkir bilmez evliyânun hâlinden
Kaygusuz'am ayrı düştüm pirimden
Ağlar gelür şahum Abdal Mûsâ'ya

ŞATHİYE

Derviş Yunus bu sözü
Eğri büğrü söyleme
Seni sîgaya çeken
Bir Molla Kasım gelir

DİVAN ŞİİRİ NAZIM TÜRLERİ

TEVHİT: Allah'ın varlığını ve birliğini konu alan şiirlerdir.

MÜNACAAT: Allah'a yakarışı işleyen şiirlerdir.

NAAT: Peygamberimizi övmek için yazılan şiirlerdir.

MERSİYE: Ölüm karşısındaki üzüntüyü işleyen şiirlerdir. İslamiyet öncesi Türk şiirinde ise *sagu*, Halk şiirinde *ağıt* karşılığıdır.

METHİYE: Din ve devlet büyüklerini övmek için yazılan şiirlerdir.

HİCVİYE: Bir kişi veya olayı eleştirmek için yazılan şiirlerdir. Halk şiirinde taşlama, modern şiirde satir, yergi ismini alır.

FAHRİYE: Divan şiiri nazım şekillerinden olan kasidelerde şairin kendi özelliklerini övdüğü şiirlerdir.

SU KASİDESİ

Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlare su
Kim bu denlü dutuşan odlare kılmaz çâre su

Âb-gündur günbed-i devvâr rengi bilmezem
Yâ muhît olmuş gözümnden günbed-i devvâre su

Zevk-i tîgünden aceb yoh olsa gönlüm çâk çâk
Kim mürûr ile bıragur rahneler dîvâre su

Vehm ilen söyler dil-i mecrûh peykânun sözün
İhtiyât ilen içer her kimde olsa yâre su

Suya versün bağbân gülzârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek verse min gülzâre su

...

Fuzûlî

KANUNÎ MERSİYESİ

Tîgun içürdü düşmene zahm-ı zebânları
Bahsetmez oldu kimse kesildi lisânları

Gördü nihâl-i serv-i ser-efrâz-ı nizeni
Ser-keşlik adın anmadı bir dahı bânları

Her kande bassa pây-semendün nisâr için
Hânlar yolunda cümle revân itdi canları

Deşt-i fenâda mürğ-i hevâ durmayup konar
Tîgun Hudâ yolında sebîl itdi kanları

Şemşîr gibi rûy-ı zemîne taraf taraf
Saldun demür kuşaklu cihân pehlevânları

Aldun hezâr büt-gedeyi mescid eyledün
Nâkûs yerlerinde okutdun ezânları

Âhir çalındı kûs-ı rahîl itdün irtihâl
Evvel konağın oldu cinân bûstânları

Minnet Hudâyâ iki cihânda kılub saîd
Nâm-ı şerîfün eyledi hem gâzî hem şehîd

Bâki

HİCVİYE

Bâğ-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz
Biz neşâtın da gâmin da rûzgârın görmüşüz

Çok da mağrûr olma kim meyhâne-i ikbâlde
Biz hezârân mest-i mağrûrun humârın görmüşüz

Top-ı âh-ı inkisâra pâ-y-dâr olmaz yine
Kişver-i câhın nice sengîn hisârın görmüşüz

Bir hurûşiyile eder bin hâne-i ikbâli pest
Ehl-i derdin seyl-i eşk-i inkisârın görmüşüz

Bir hadeng-i cân-güdâz-ı âhdır sermâyesi
Biz bu meydânın nice çâbü-k-süvârın görmüşüz

Bir gün eyler dest-beste pâ-y-gâhı câ-y-gâh
Bî-aded mağrur-u sadr-ı i'tibârın görmüşüz

Kâse-i deryûzeyeye tebdîl olur câm-ı murâd
Biz bu bezmin Nâbîyâ çok bâde-hârın görmüşüz

Nâbi

KONULARINA GÖRE GAZELLER

ÂŞİKÂNE GAZEL: Aşkla ilgili konuların işlendiği gazellerdir.

RİNDÂNE GAZEL: Dünyaya ve hayata aldırış etmeme, yaşamaktan zevk alma vb. konulardan söz eden gazellerdir.

ŞÛHÂNE GAZEL: Sevgilinin güzelliğinden bahseden gazellerdir.

HİKEMÎ GAZEL: Hayat dersi veren, öğretici, veciz söyleyişli gazellerdir.

GAZEL

Meni cândan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı

Kamu bîmârına cânân devâ-yı derd eder ihsân
Niçün kılmaz mana dermân meni bîmar sanmaz mı

Gamum pinhân dutardum men dediler yâre kıl rûşen
Desem ol bî-vefâ bilmen inanır mı inanmaz mı

Şeb-i hicrân yanar cânum töker kan çeşm-i giryânım
Uyarur halkı efgânım kara bahtum uyanmaz mı

Gül-i ruhsâruna karşı gözümde kanlu akar su
Habîbüm fasl-ı güldür bu akar sular bulanmaz mı

Degüldüm men sana mâ'il sen etdün aklımı zâ'il
Mana ta'n eyleyen gâfil seni görgeç utanmaz mı

Fuzûlî rind-i şeydâdır hemîşe halka rüsvâdır
Sorun kim bu ne sevdâdur bu sevdâdan usanmaz mı

Fuzûlî